

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Інженерно-фізичний факультет
Кафедра високотемпературних матеріалів та порошкової металургії

МАГІСТЕРСЬКА ДИСЕРТАЦІЯ НА ТЕМУ:

“Уточнення координат евтектик в системах
ZrO₂-MeB₂”

**Виконав: студент гр. ФН-71мп
Баліцький О. М.**

**Керівник роботи:
доцент, к.т.н
Кисла Г. П.**

Мета роботи:

Уточнення координат евтектичних сплавів систем **ZrO₂-MeB₂** за допомогою залежності температури плавлення евтектики від молярного вмісту дибориду

Завдання:

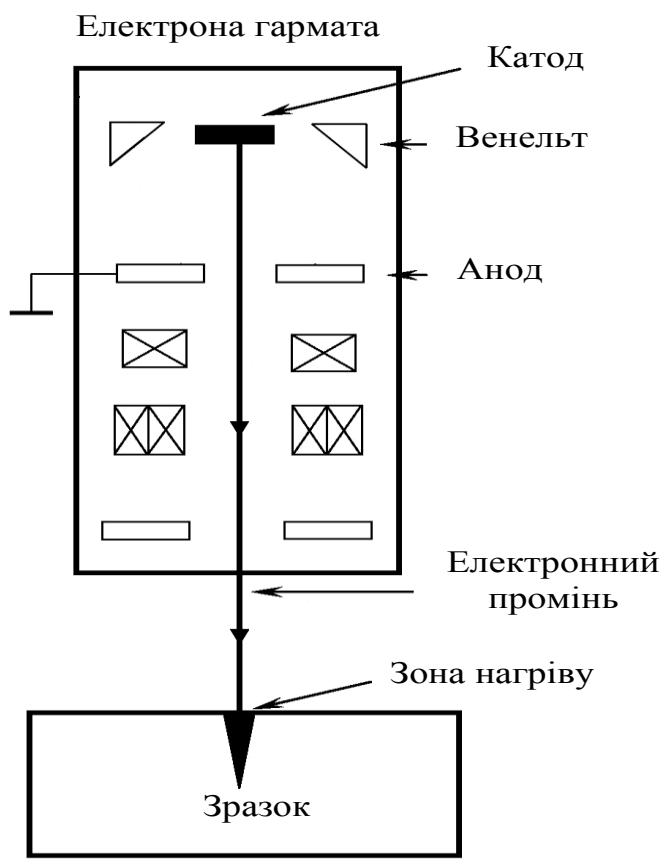
1. Отримати сплави систем ZrO₂-NbB₂, ZrO₂-HfB₂, ZrO₂-ZrB₂ та визначити координати їх евтектик.
2. Побудувати залежність температури плавлення евтектики від молярного вмісту дибориду.
3. Отримати евтектичний сплав ґрунтуючись на розрахункових даних.

**Костанта відношення температур плавлення
евтектики до суми температур плавлення
компонентів**

$$T_E / (T_A + T_B) = \text{Const}$$

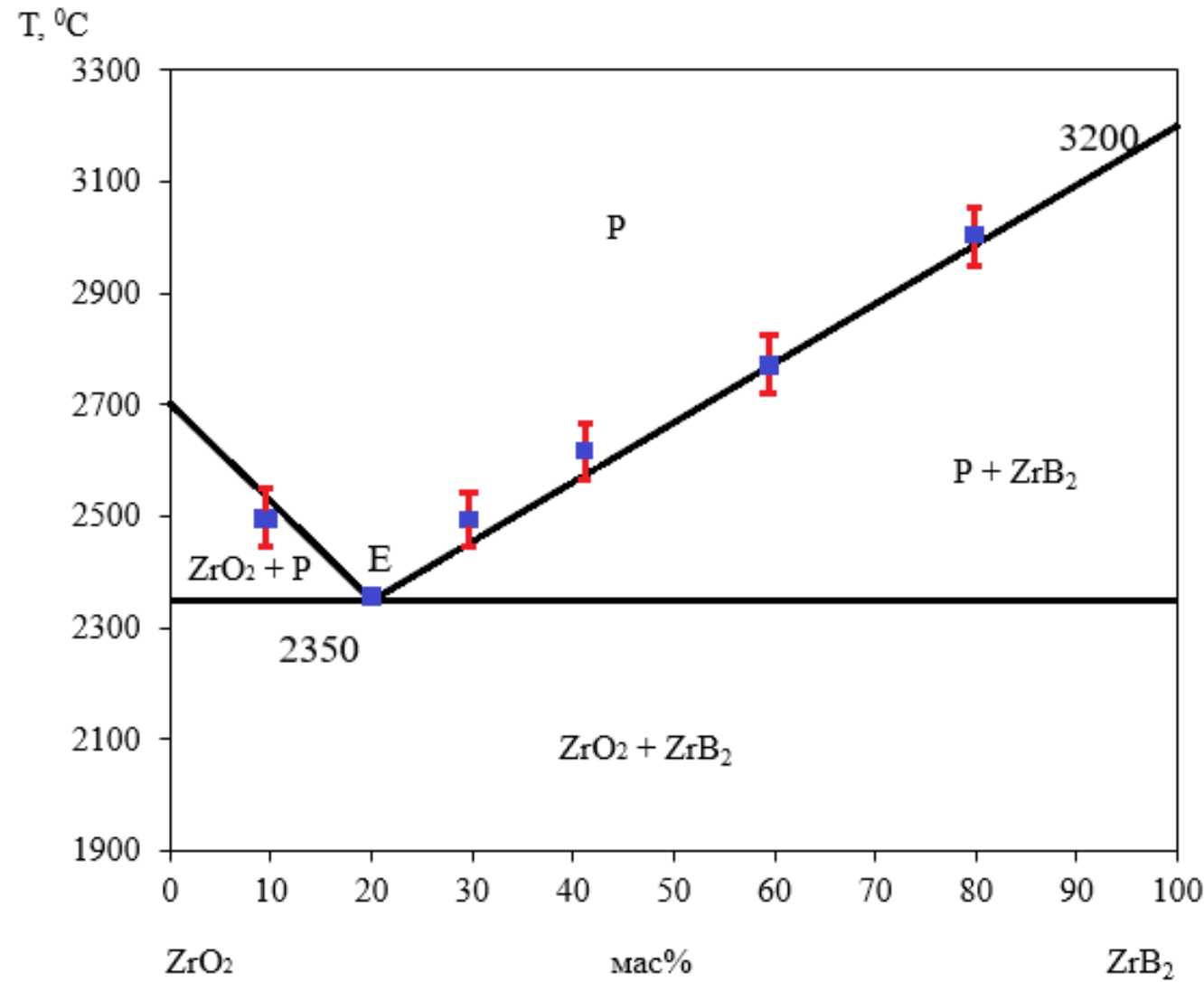
Вихідні матеріали та методики отримання сплавів систем

В якості вихідних матеріалів використовували порошки діоксиду цирконію (ZrO_2) та диборидів перехідних металів (HfB_2 , NbB_2 , ZrB_2)

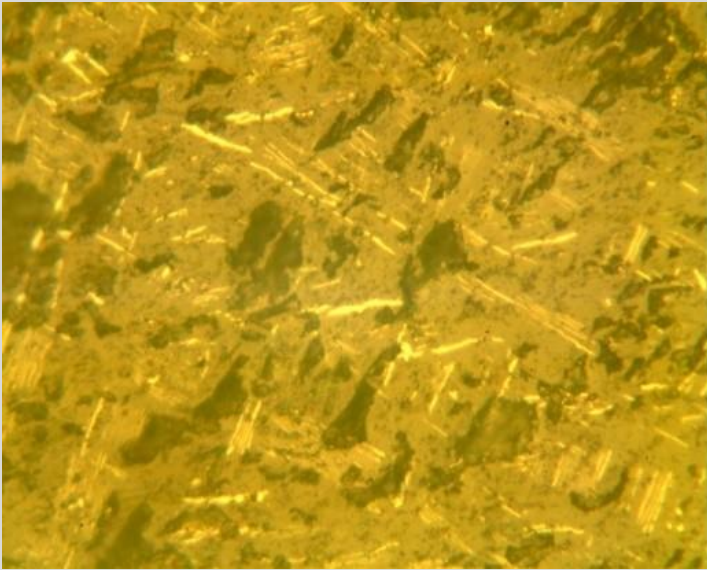

Принципова схема апарату «ЕЛА-6»

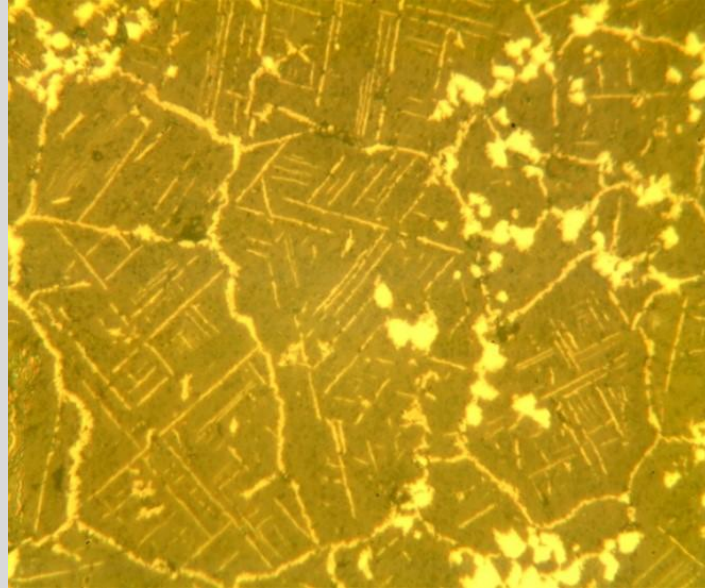
Діаграма плавкості квазібінарної системи ZrO_2-ZrB_2

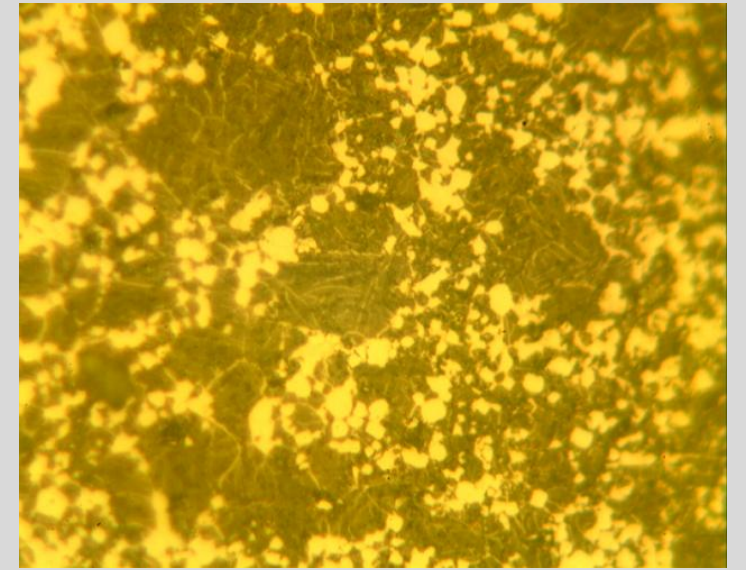
Мікроструктура сплавів системи $\text{ZrO}_2\text{-ZrB}_2$

Доевтектичний сплав,
10% ZrB_2

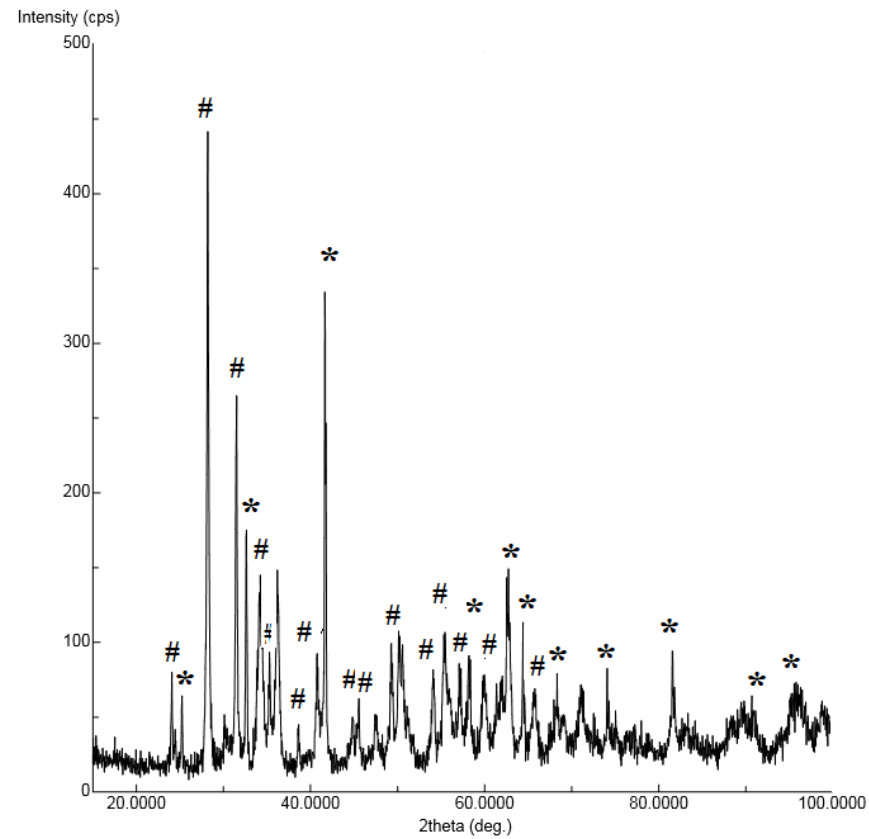

Евтектичний сплав,
20% ZrB_2

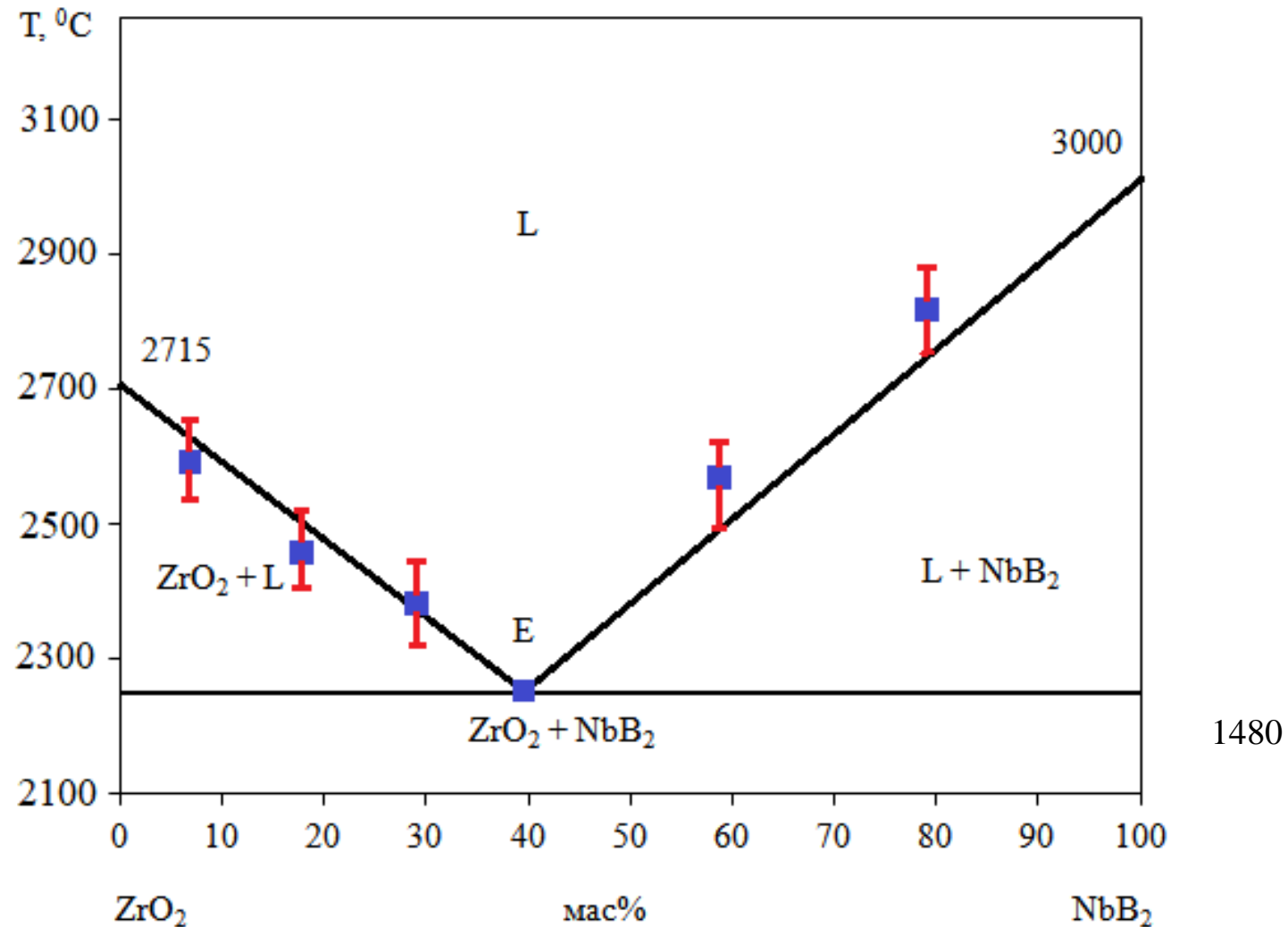
Заевтектичний сплав,
40% ZrB_2

Дифрактограма сплаву ZrO_2 -20 мас. % ZrB_2

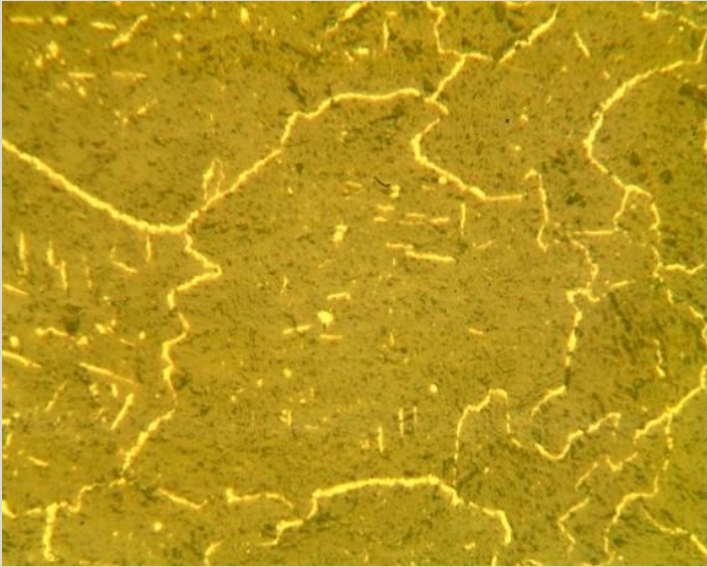
- ZrO_2 , * - ZrB_2

Діаграма плавкості квазібінарної системи ZrO₂-NbB₂

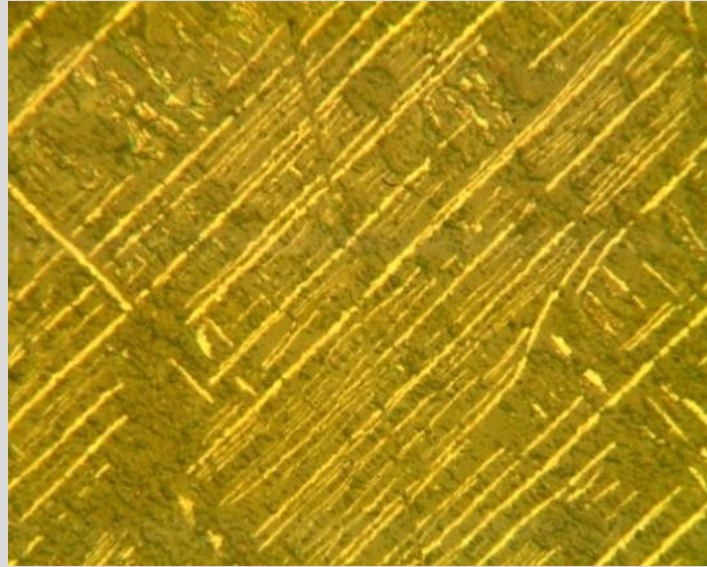

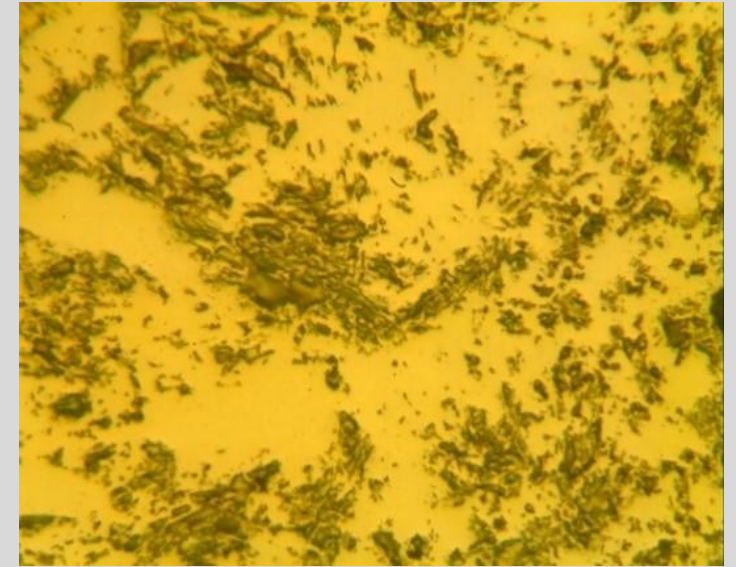
Мікроструктура сплавів системи $\text{ZrO}_2\text{-NbV}_2$

Доевтектичний сплав,
10% NbV₂

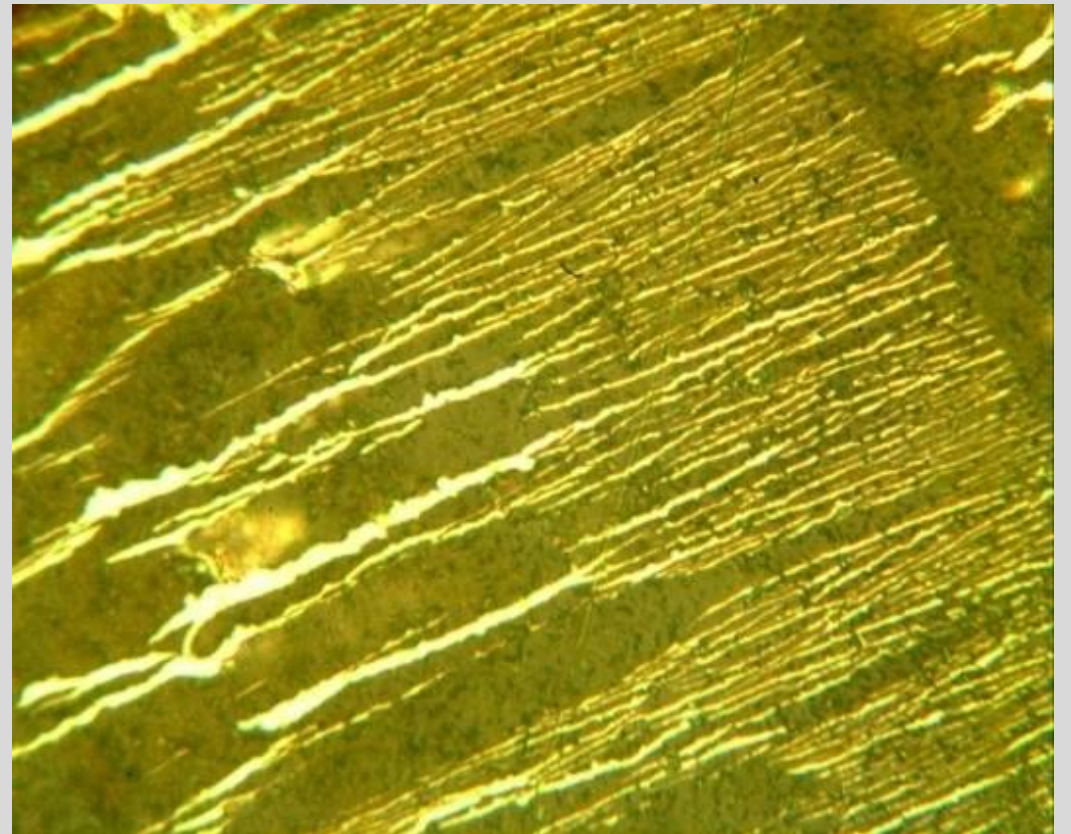
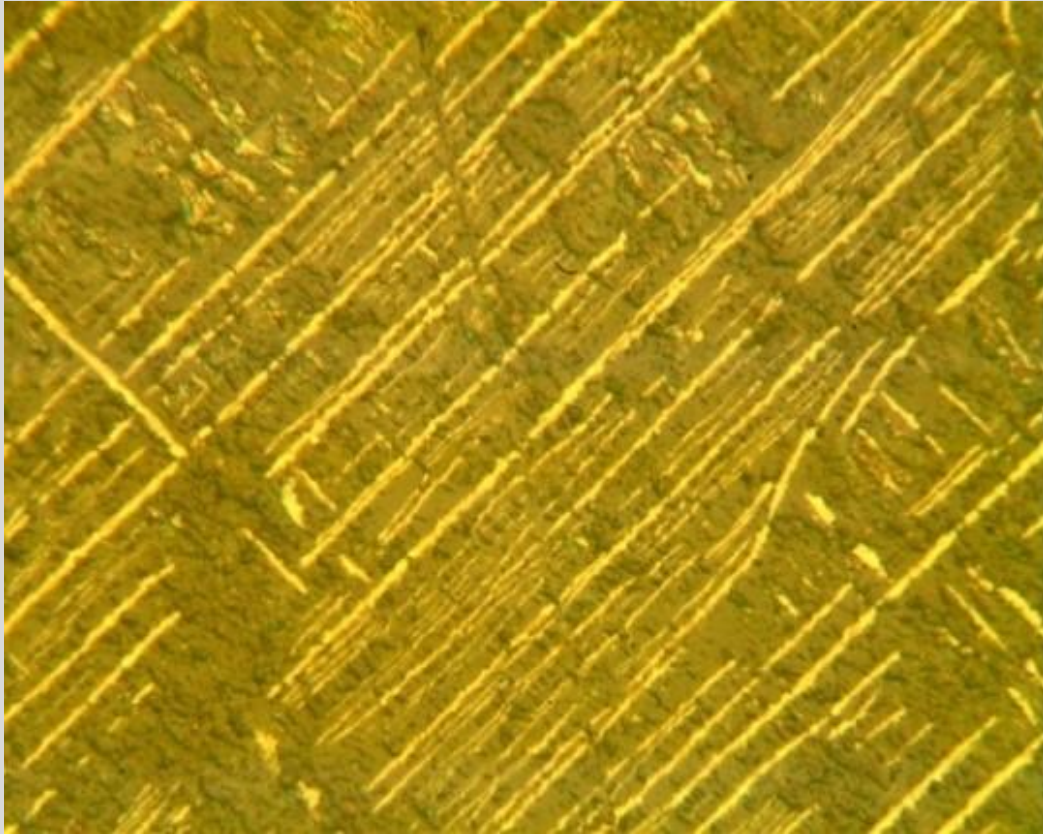

Евтектичний сплав,
40% NbV₂

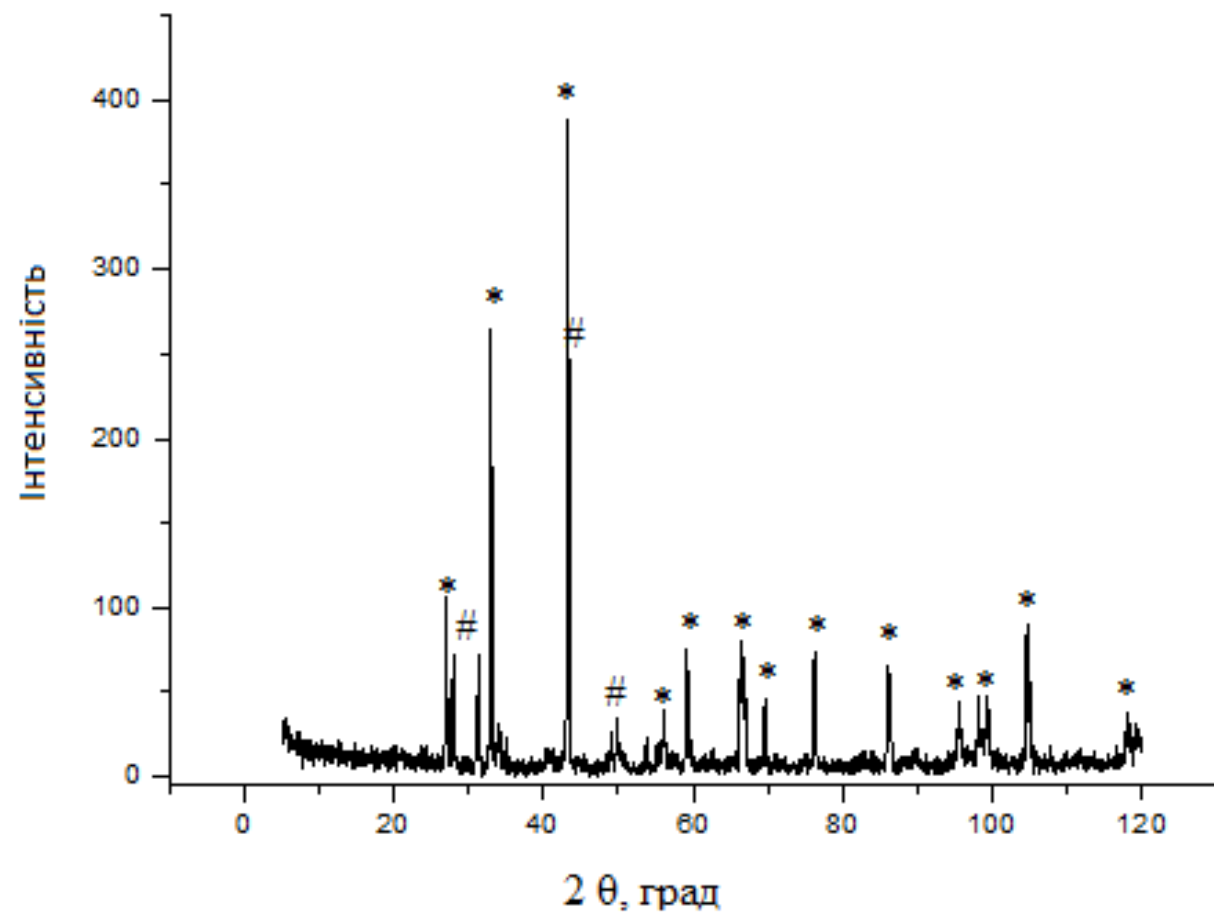

Заевтектичний сплав,
90% NbV₂

Мікроструктура евтектичного сплаву ZrO_2 -40 мас. % NbV_2

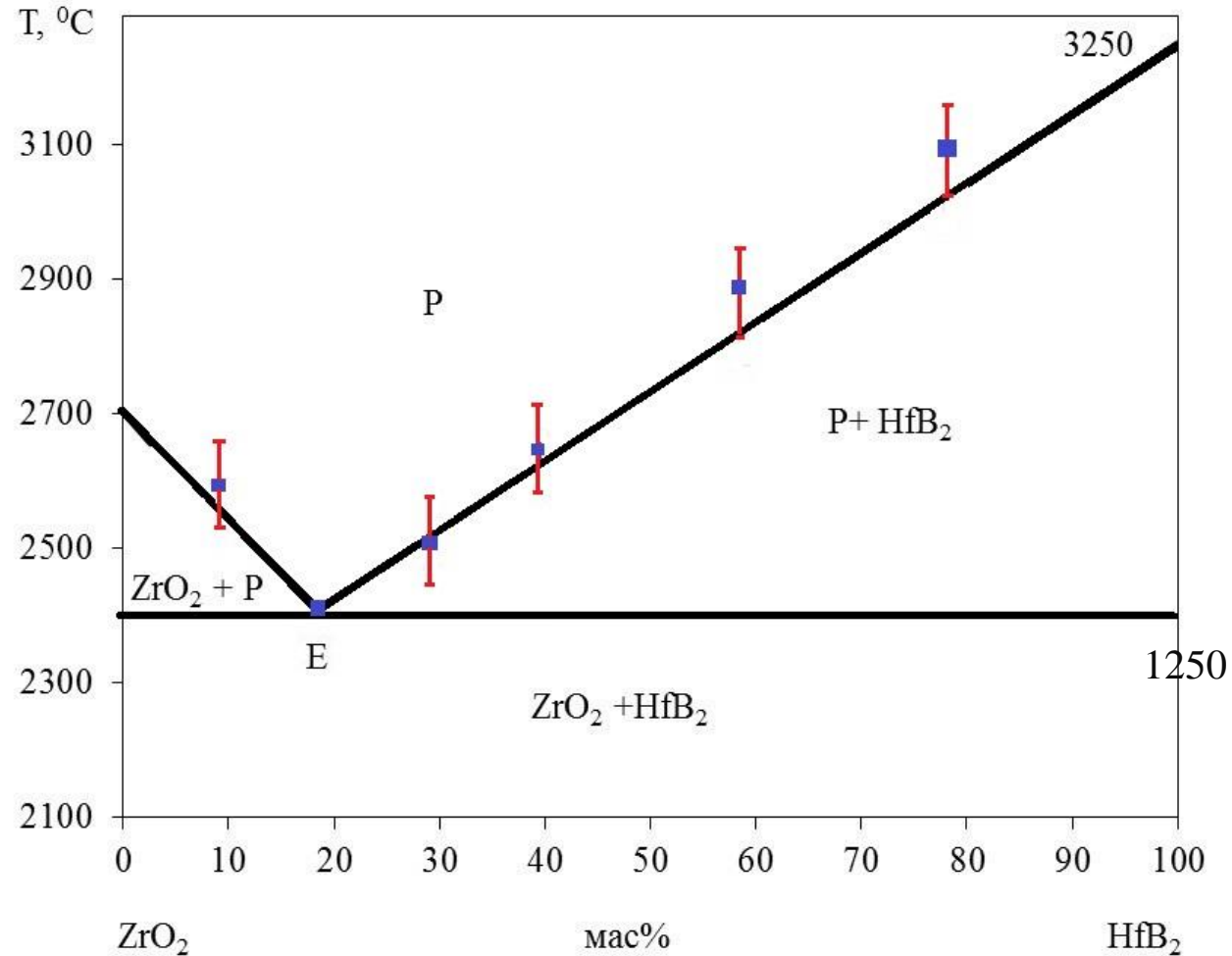

Дифрактограма сплаву ZrO_2 - 40 мас. % NbB_2

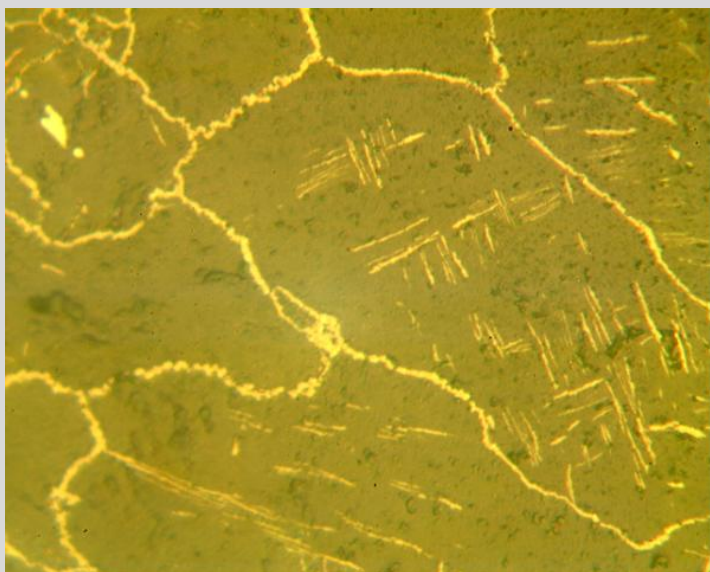

- ZrO_2 , * - NbB_2

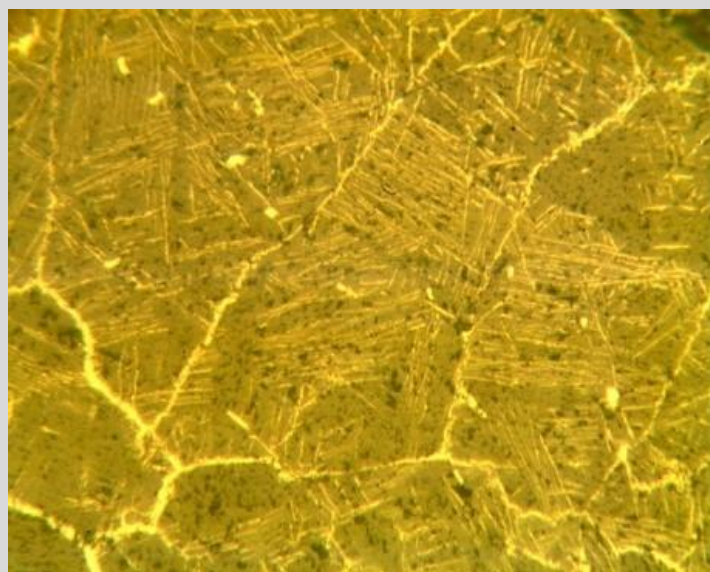
Діаграма плавкості квазібінарної системи ZrO₂-HfB₂

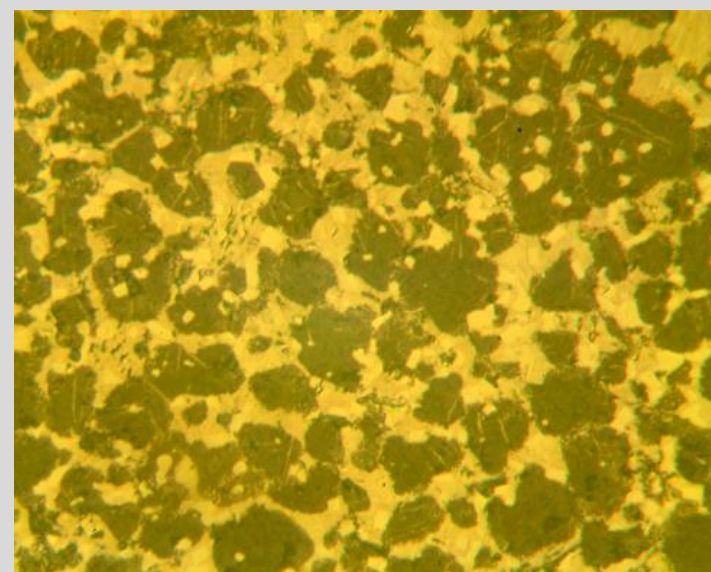
Мікроструктура сплавів системи $\text{ZrO}_2\text{-HfB}_2$

Доевтектичний сплав,
10% HfB_2

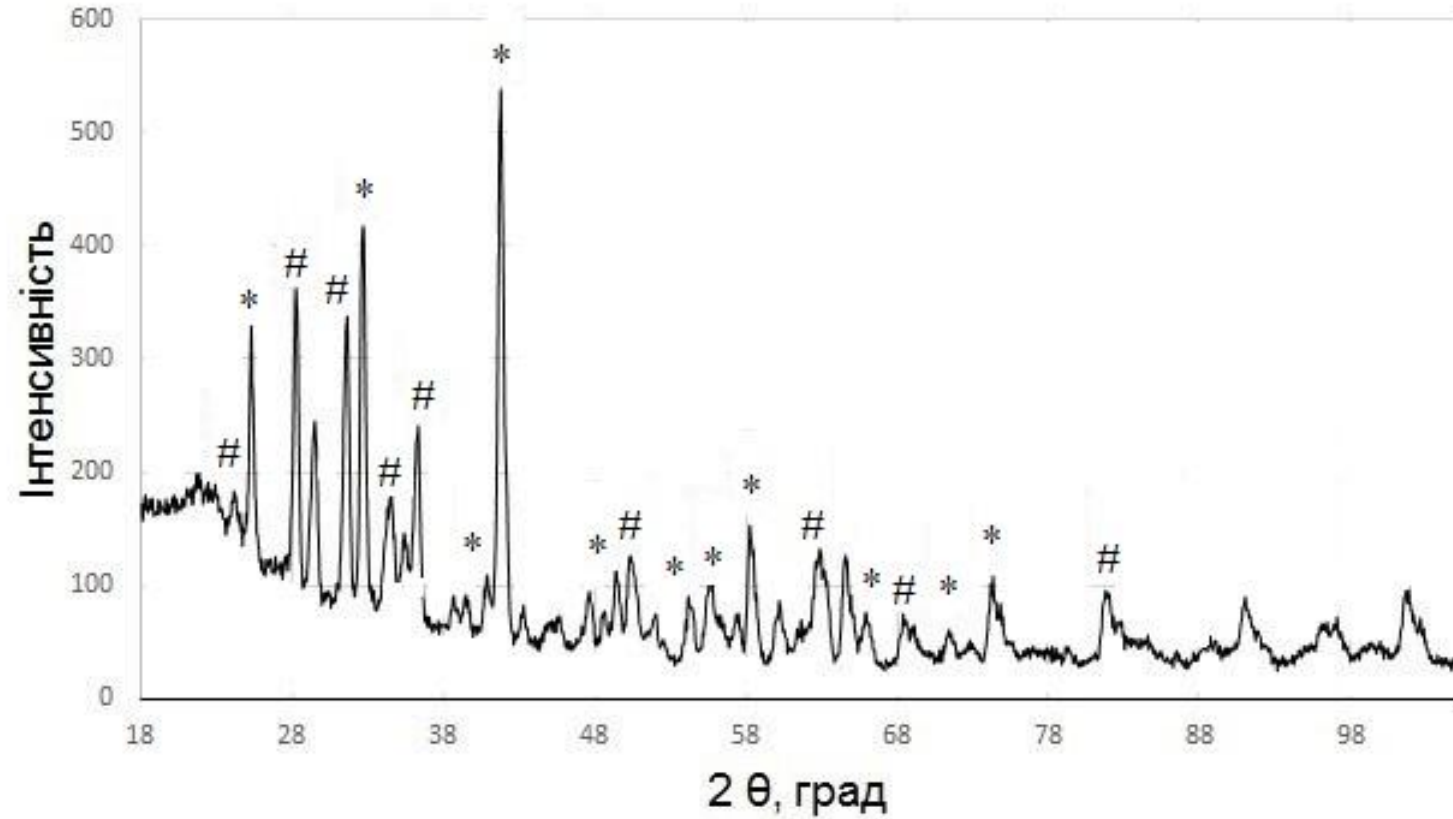

Евтектичний сплав,
20% HfB_2

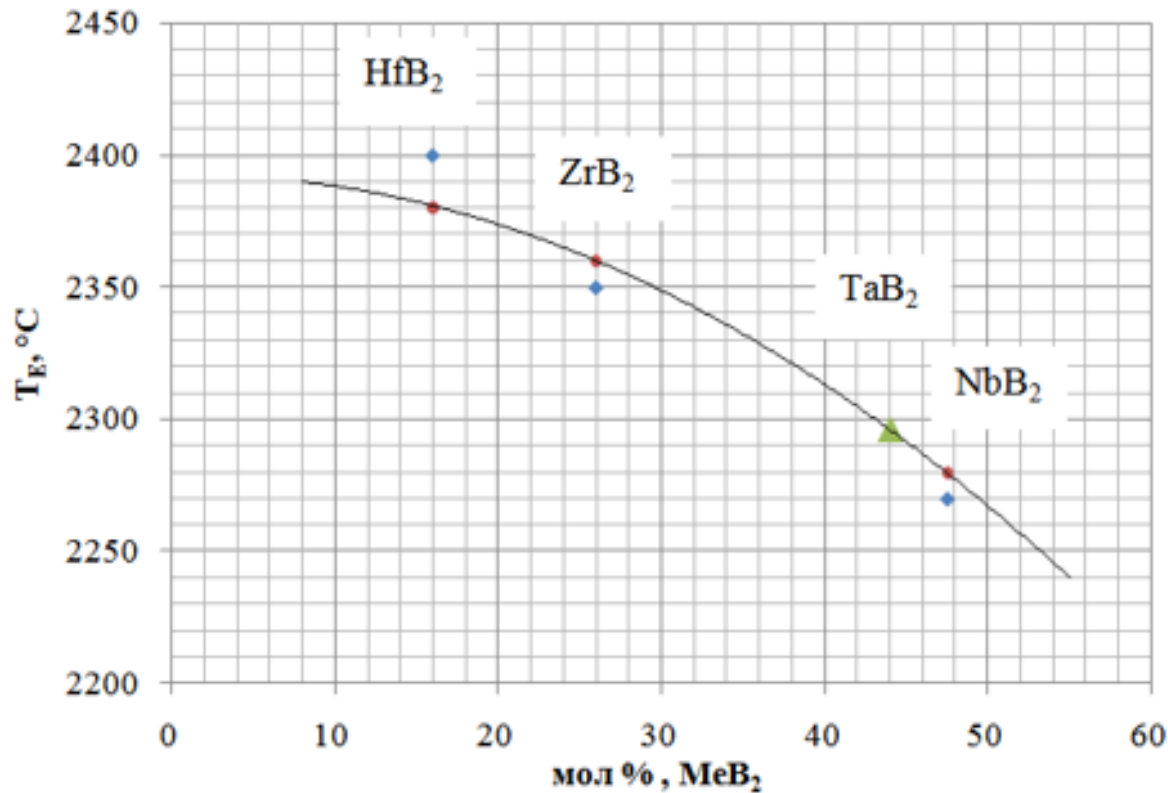
Заевтектичний сплав,
40% HfB_2

Дифрактограма сплаву ZrO_2 - 60мас. % HfB_2

- ZrO_2 , * - HfB_2

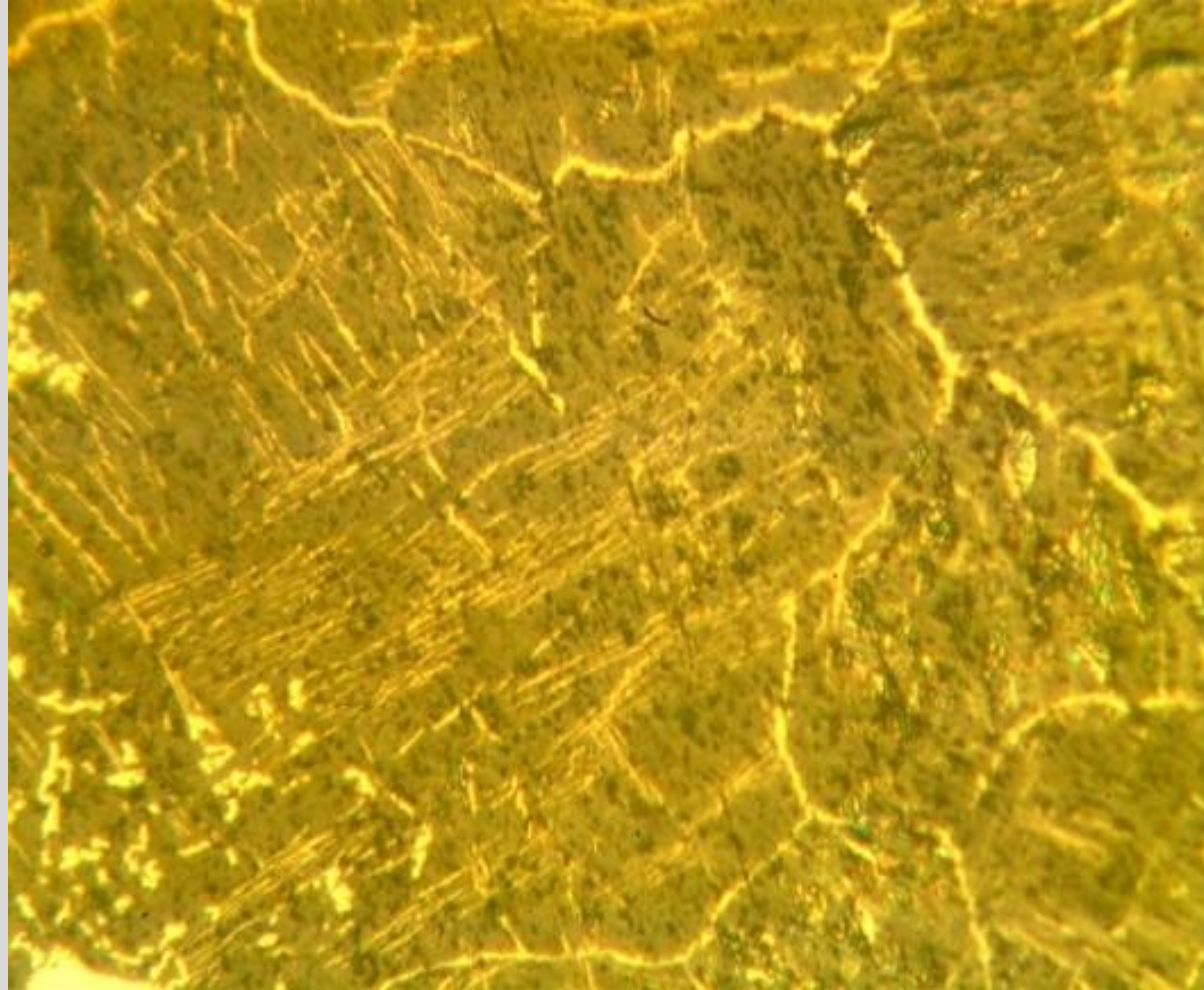
Залежність температури плавлення евтектик від вмісту бориду в системах ZrO_2 - MeB_2

$$T_E / (T_A + T_B) = 0,39$$

◆ - експериментальні точки, ● – дані температур плавлення евтектик перераховані за формулою (1.8.1), ▲ – передбачені координати евтектики системи ZrO_2 - TaB_2

Мікроструктура евтектичного сплаву ZrO_2 – 44 мол. % TaB_2

ВИСНОВКИ

1. Досліджено сплави ZrO_2-NbB_2 , ZrO_2-ZrB_2 , ZrO_2-HfB_2 , встановлено, що діаграми плавкості даних систем відносяться до евтектичного типу, визначено наявність лише двох фаз у всіх евтектичних сплавах систем.
2. Визначено координати евтектичних перетворень систем ZrO_2-NbB_2 (40 мас. % NbB_2 , $T_E=2270$ °C), ZrO_2-ZrB_2 (20 мас. % ZrB_2 , $T_E=2350$ °C), ZrO_2-HfB_2 (20 мас. % HfB_2 , $T_E=2400$ °C) та побудовано відповідні діаграми плавкості.
3. Побудовано графічну залежність температур плавлення евтектик систем ZrO_2-NbB_2 , ZrO_2-ZrB_2 , ZrO_2-HfB_2 від молярного вмісту диборидів в евтектиках.
4. З допомогою графічної залежності уточнено температури плавлення отриманих евтектик:
для системи ZrO_2-HfB_2 $T_E = 2380$ °C, вміст дибориду гафнію - 16 мол %;
для системи ZrO_2-ZrB_2 $T_E = 2360$ °C, вміст дибориду цирконію - 26 мол%;
для системи ZrO_2-NbB_2 $T_E = 2280$ °C, вміст дибориду ніобію - 47.5 мол %.
5. За значенням встановленої константи та з допомогою побудованої графічної залежності спрогнозовано координати евтектики недослідженої системи ZrO_2-TaB_2 та отримано евтектичний сплав даної системи.